Tweemaandelijks tijdschrift
28ste jaargang 1997/3 (165)
mei-juni

HORIZON taal

ISSN 0772-540 X   Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 28ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama.*

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03/234 34 00, telefax: 03/233 54 33, netwerk: fel@knooppunt.be – infobladzijden: http://www.knooppunt.be/~fel; (Nederland): Libro-Servo Esperanto-Nederland, Marnixstraat 57, 2023 RB Haarlem.

Abonnementen: Gewoon abonnement: 600,– fr. in België, 33,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 2400,– fr. of 132,– gld.; levenslang abonnement: 15 000,– fr. of 775,– gld.

Rekeningen: Voor België telkens t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen KB 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; voor Nederland: postgiro rek.: 111278 t.n.v. Libro-Servo Esperanto-Nederland, Haarlem.

Redactie: Guido Van Damme, Eddy Raats en Ivo Durwael

Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, W.M.A. De Smet, R. Rotsaert, I. Lievens, R. Wylleman, M. Cuffez, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.

Bijvoegsels bij Horizontaal worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.

Teksten voor publikatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of grammaticaal/stilistisch aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1400 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Lijst van adressen van alle plaatsen in Nederland en Vlaanderen waar inlichtingen over Esperanto kunnen worden ingewonnen. Voor meer gedetailleerde gegevens over de clubs verwijzen we naar de activiteitenkalender waar u inlichtingen vindt over de activiteiten die in de volgende 3 maanden zijn gepland.

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. Elektronisch adres: fel@knooppunt.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Fervojistoj L. De Sutter, Frère-Orbanstraat 210, B-8400 Oostende, tel.: (059) 50 18 25.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: (050) 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: (010) 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41. SEL heeft groepen of leden in Diepenbeek, Gent, Halle, Oostende en Tienen.

Bestuursleden van FEL:
Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel.: (050) 54 40 03.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge.
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem
Edward Kusters, p.a. BASF Scheldelaan 600, 2040 Antwerpen

Wat een aandachtig lezer in dit nummer van Horizontaal *zal merken, is ongetwijfeld de grote tegenspraak die er bestaat tussen beleden politiek en beleefde politiek. In de beleden politiek staat het buiten kijf dat Europa meer begrip, meer onderlinge communicatie nodig heeft. Welke oplossing één taal, of meer talen, dat staat nog niet vast. Maar iedereen is er van overtuigd dat één van die twee oplossingen zal moeten worden gerealiseerd, om van Europa echt één geheel te maken.*

In de beleefde politiek zien we echter dat taalonderwijs toch maar laag ingeschat wordt. Taal onderwijzen is geen economische meerwaarde. Culturele integratie, kennismaking met vreemde culturen liggen al evenmin in de bovenste la van de politiek te realiseren projecten.

Wellicht is deze tegenstrijdigheid tussen woord en daad te verklaren door een gebrek aan maatschappelijk inzicht. In het artikel Eén taal voor Europa *– waarin de auteur met klem de noodzaak benadrukt van één gemeenschappelijke taal – komt dat gebrek aan inzicht duidelijk naar voor. De auteur sleept een aantal argumenten aan waarom één taal noodzakelijk is. Zijn voorkeur gaat naar het Engels... al onderschat hij de mogelijkheden van het Esperanto niet. Alleen moet hij zich vooral steunen op een aantal veronderstellingen en vooroordelen, omdat relevant en wetenschappelijk betrouwbaar cijfermateriaal ontbreekt.*

Nochtans zijn er al heel wat min of meer wetenschappelijk verantwoorde sociologische onderzoekingen verricht, ook in verband met het Esperanto. Dat blijkt uit het boek dat wordt besproken in Nazicht *en ook uit het artikel van* Binnenzicht: Wie recruteren? *Toch zijn die onderzoeken niet voldoende.*

Natuurlijk moeten politici een beslissing nemen in één of andere zin. Maar vooraleer zij dat doen zouden zij de opdracht moeten geven een grondige sociologische studie van het probleem en de voorgestelde oplossingen te maken. Wie daarin gelijk krijgt, zal nog moeten blijken, maar het juiste antwoord op de vraag zal ongetwijfeld van levensbelang zijn voor Europa.

Of Esperanto er bredere erkenning door zal krijgen, valt nog af te wachten. Gelukkig echter hangt het voorbestaan van het Esperanto geenszins af van de resultaten van zulk onderzoek. Esperanto heeft met of zonder ééngemaakt Europa reeds lang bewezen te beantwoorden aan een nood bij sommigen. En of Europa nu Esperanto kiest of niet speelt geen rol, Esperantosprekers zullen elkaar blijven zoeken, zelfs al zou het Engels de eenheidstaal van Europa worden.

gvd

Esperanto bedreigd?

In ons vorige nummer (*Horizontaal*, 1997/2) berichtten we over de positieve resultaten van de briefcampagne van Germain Pirlot om Europarlementairen tot een positievere houding ten overstaan van het Esperanto te brengen. En er is ook bij linguïsten, en vooral op het gebied van de sociolinguïstiek, de interlinguïstiek en de taalpolitiek, een meer genuanceerde houding tegenover het Esperanto waar te nemen. Aan de andere kant zijn er ook een aantal negatieve ontwikkelingen. Het spijtige aan de hele situatie is, dat de positieve evolutie zich afspeelt op het theoretisch vlak, terwijl de maatschappelijke realiteit eerder negatieve elementen vertoont.

Het decreet op de volksontwikkeling

De meeste clubverantwoordelijken – indien al niet de meeste actieve leden – werden in het laatste jaar overstelpt met informatie over het nieuwe decreet op de volksontwikkeling. Dat decreet heeft de bedoeling de onderlinge samenwerking en integratie van culturele verenigingen te bevorderen. Het uitgangspunt van dat decreet is dus zonder meer lovenswaardig. Maar, het heeft ook een aantal bijzonder negatieve neveneffecten.

Eén van de belangrijkste is de administratieve rompslomp die het veroorzaakt. Immers, elke vereniging moet kiezen voor een aantal basisfuncties[1]. En er moeten voor elk van die functies bewijzen worden voorgelegd dat zij inderdaad ook werden uitgevoerd. Het gevolg daarvan is dat bijna een volledige mankracht opgaat enkel en alleen aan het vervullen van administratieve formaliteiten... wat voor elke vereniging die draait op vrijwilligers toch een grote belasting is.

Een ander minder positief aspect van het decreet is, dat een (te) groot percentage van de werking gericht moet zijn op andere (erkende) verenigingen. Daardoor komen tal van de traditionele, eigen activiteiten niet in aanmerking voor subsidiëring. Zo vallen de eigen cursussen bijvoorbeeld uit de boot. Ook lezingen van buitenlandse gastsprekers voor de eigen leden worden niet als „cultureel waardevolle"[2] activiteit beschouwd. Het is duidelijk dat de doelstellingen van de Vlaamse Esperantobond slechts zeer zijdelings de doelstellingen van het decreet op de volksontwikkeling raken.

Ten slotte wordt ook het taalgebruik in het decreet opgenomen. Dat kan in een vereninging als de Vlaamse Esperantobond – die in wezen een taalvereniging is – uiteraard tot sterke spanningen leiden, waarvoor voorlopig (?) enkel ad hoc oplossingen zijn gevonden.

De onzekerheid over de gevolgen van het nieuwe decreet, de vraag of de Vlaamse Esperantobond op blijvende en voldoende wijze aan de criteria zal kunnen voldoen, vormen een zekere bedreiging voor de toekomst.

Een nieuwe bedreiging

Maar ook vanuit een andere hoek wordt onze werking ondergraven. In *De Standaard* (13 feb. 1997) verscheen een bericht dat een nieuwe aanleiding vormt voor onzekerheid. De taalcursussen in het onderwijs voor sociale promotie – in de volksmond: de avondschool – zouden fors duurder kunnen worden. De prijs zou met zo'n 6000 fr. kunnen stijgen. Door deze verhoging zou het mogelijk zijn om de meer „jobgerichte" cursussen goedkoper te houden. Vorig schooljaar – aldus nog de krant – volgden 97 019 mensen avondschool, waarvan 53 729 een taalcursus.

De taalcursus is echter een sector waarmee het beleid niet zo hoog oploopt omdat hij vooral met vrije tijd te maken heeft, en niet zo zeer met het streven naar een betere positie op de arbeidsmarkt.

Op 14 februari reageerde de minister van Onderwijs, Luc Van

den Bossche, op het bericht. Hij verwijt de krant dat zij haar informatie haalt uit een zo genaamde sneuvelnota, een werktekst, waaraan nog heel wat gesleuteld moet worden.
Het is duidelijk dat, indien de plannen van het ministerie onveranderd worden uitgevoerd, nu ook de enige officiële Esperantocursus in zijn bestaan wordt bedreigd. Tot nog toe was het halen van voldoende leerlingen de grootste hindernis. Door een verhoging van het inschrijvingsgeld voor die leerlingen, zou het wel eens gewoon onmogelijk worden om zelfs maar leerlingen te vinden.

Het profiel van de taalstudent

Wie het publiek dat taalcursussen in avondschool een beetje kent, weet dat het zeer heterogeen en verscheiden is. Eigenlijk recruteren deze cursussen uit diverse lagen van de bevolking.
Een eerste, en niet onbelangrijke, groep is die van de buitenlanders die een cursus Nederlands volgen. Hun aantal is de laatste jaren – onder druk van overheidsbeslissingen – enorm toegenomen. De cursussen Nederlands voor anderstaligen zitten vrijwel overal overvol. Bij LBC-Antwerpen zijn er 15 jaarcursussen met 6 verschillende niveaus (van beginners tot gevorderden), plus 5 cursussen versnelde opleiding per semester). Het totaal aantal leerlingen in de cursus Nederlands voor anderstaligen bedraagt meer dan 500. Zij vormen het beste argument tegen de bewering dat vreemdelingen zich niet willen integreren.
Dan is er een groep van vooral gepensioneerden – maar niet uitsluitend – die een taalcursus volgen bijvoorbeeld omdat zij traditioneel naar een bepaald land op vakantie gaan, omdat zij correspondentie-contacten onderhouden of omdat zij een zinvolle vrije tijdsbesteding zoeken.
Ten slotte is er een groep van werkelozen of werkenden die een cursus volgen om zich in één of andere taal te bekwamen en om vroeger opgedane kennis op te frissen. Hun motivatie is vooral dat zij door het leren van een extra vreemde taal of door het verbeteren van hun kennis van een taal hun kansen op de arbeidsmarkt of hun positie binnen het bedrijf waar zij werken kunnen verbeteren, respectievelijk verstevigen. In deze groep tref je een relatief groot percentage van hoger geschoolden aan, d.w.z. mensen die meer dan een secundair diploma hebben.

De interne tegenspraak

Wie politici bezig hoort over Europa, hoort hen aanhoudend spreken over grotere integratie, betere communicatie, het elkaar ontmoeten van verschillende culturen met daaruit voortvloeiend een wederzijdse verrijking.
Ook strategisch beweren zij het belang van betere taalkennis in te zien: projecten als Erasmus, Socrates, Lingua enzovoort – projecten die veel geld kosten en slechts weinigen, vooral de beteren, ten goede komen, moeten die doelstellingen ondersteunen en helpen realiseren.
Het is dan ook op zijn minst een tegenspraak wanneer aan de ene kant beweerd wordt dat de Europese burgers beter met elkaar moeten kunnen communiceren maar dat anderzijds de mogelijkheden om een taalcursus te volgen financieel worden beknot. Het verhogen van de inschrijvingsgelden betekent immers het verhogen van de toegangsdrempel, vooral voor diegenen die sociaal het zwakste zijn. De dieperliggende motivatie van overheidswege zijn opnieuw de zuiver economische. Alles moet voldoen aan de wetten van de vrije markt, van efficiëntie en rendement. Aan universitairen extra geld voor taalcursussen toesteken is lonend – die kunnen dan later in het buitenland hun weg zoeken: leve de brain-drain. Maar aan een doodgewone burger de mogelijkheid bieden om met zijn naaste buitenlandse buren tot een behoorlijk gesprek te komen, betekent geen toegevoegde waarde en hoeft (of hoort) dus niet te worden aangemoedigd.

gvd

1. De basisfuncties die de Vlaamse Esperantobond verzekert zijn: uitgave van een informatief tijdschrift voor het grote publiek; twee educatieve uitgaven (Esperanto-documenten); een documentatiecentrum; begeleiding, advisering en ondersteuning van cursussen en lezingen voor derde verenigingen ...; activiteiten georganiseerd door de bond en gericht op het grote publiek.
2. De verwoording „cultureel waardevol" is zeer arbitrair. Met geen woord wordt deze activiteit afgewezen. Wat wel het geval is, is dat zij op geen enkele manier financieel gehonoreerd wordt.

In een brief d.d. 11 februari 1997 gericht aan de heer Germian Pirlot, schrijft de heer José-María Gil-Robles, de nieuw verkozen voorzitter van het Europese Parlement:

„J'apprécie votre travail afin d'encourager la diffusion de l'espéranto et vous souhaite beaucoup de succès pour l'avenir."

Ik waardeer uw inspanningen om het Esperanto te verspreiden ten zeerste en wens u veel succes voor de toekomst.

Wie recruteren?

De samenkomst van Esperanto-gezinnen die in 1996 in Bratislava plaats had, ging gepaard met een seminarie over Multiculturele gezinnen in het hedendaagse Europa. Het seminarie werd georganiseerd door UEA (via de Rondo Familia), het Slovaakse Centrum voor Gezinsstudies (BICFS) en met (morele) steun van Unesko. Tijdens dat seminarie werden een tiental referaten naar voorgebracht die allen draaien rond twee- of meertalige opvoeding en rond de effecten van zo'n opvoeding op openheid naar andere culturen.

Begin 1997 verschenen de verslagen van dit seminarie in boekvorm onder de titel *Multkulturaj familioj de nuntempa Eŭropo* (Multiculturele gezinnen in het hedendaagse Europa, Bratislava, 1996.) Het bevat de teksten van de referaten in het Esperanto met een samenvatting in het Slovaaks en het Engels.

Eén van de referaten behandelt een enquête onder de Esperantogezinnen. Daaruit zijn allerhande interessante conclusies af te leiden, en in contrast met andere gelijkaardige Europese enquêtes, kan ook een distinctief profiel of een typologie van de Esperantospreker worden opgesteld.

Wat ons hier echter vooral interesseert is het moment waarop de respondenten Esperanto hebben geleerd. Wie die cijfers wat nader bekijkt, komt tot een bijzonder eigenaardige vaststelling.

Vooral de eerste vier vragen van de enquête leveren hier het materiaal. Zij luiden:

1. Wat zette u ertoe aan Esperanto te gaan leren?
2. Op welke leeftijd leerde u Esperanto?
3. Hoe leerde u Esperanto?
4. Welke plaats neemt Esperanto in in de lijst met vreemde talen die u kent? (M.a.w. de hoeveelste vreemde taal was Esperanto?)

Om met de laatste vraag te beginnen. Voor meer dan 95 % van de volwassen respondenten was Esperanto *niet* de eerste vreemde taal. Dat leidt ons meteen al tot een eerste conclusie. Vaak wordt beweerd dat Esperanto een openheid tot andere talen creëert. Wat we hier moeten vaststellen is, dat reeds vooraleer Esperanto wordt geleerd er een zekere openheid op vreemde talen bestond. Klaarblijkelijk moeten we dus op zoek naar mensen die reeds belangstelling hebben voor vreemde talen, en hen Esperanto aanbieden, en niet andersom. Of Esperanto naderhand aanzet tot het leren van nog meer vreemde talen, is uit de enquête niet af te leiden.

Maar ook de motivatie waarom iemand Esperanto gaat leren is een interessant thema. Daarin speelt familie en vriendenkring een belangrijke rol: ruim 55 % antwoordt hier dat zij er door ouders, partner of vrienden toe werden aangezet. Bij jongeren jonger dan 25 jaar loopt dat percentage op tot meer dan 90 %. Dat hoeft niet te verwonderen, aangezien juist een groot deel van deze kinderen zogenaamde „denaskuloj" zijn.

Een tweede belangrijke motivatie (25 %) is de wens om met andere mensen in contact te komen (reizen, wereldwijde communicatie, zich bewegen in de Esperantowereld, ...). Ongeveer een evengroot percentage bereikt de motivatie nieuwsgierigheid.[1]

Het feit dat Esperanto makkelijk te leren is, was slechts voor 10 % een belangrijk argument, terwijl propaganda via kranten slechts door 1 respondent werd aangehaald.

Het antwoord op de vraag of wij dus maar aanhangers moeten gaan werven in onze eigen familie- en vriendenkring, blijft hier natuurlijk open. Het zou immers evengoed kunnen dat wij dringend onze propagandamethodieken moeten evalueren en aanpassen.

Het moment wanneer Esperanto werd geleerd, is ook een belangrijk element. Hier blijkt dat 77 % reeds voor zijn 25ste Esperanto had geleerd. Dat percentage loopt op tot 95 % wanneer de leeftijdsgrens opschuift naar 35 jaar.

Hier is de conclusie dat hoe jonger geleerd, hoe ouder gedaan. Het is duidelijk dat de respondenten behoren tot de actiefste groep van Esperantosprekers. Vroeg werven is dus de boodschap.

Ten slotte blijft de vraag hoe de taal werd aangeleerd. Daarin scoren cursus (30 %) en zelfstudie (44 %) het best, maar wie via zelfstudie de taal leerde, nam vaak ook deel aan Esperantobijeenkomsten (22 %).

Wie een Esperantocursus wil organiseren kan met deze gegevens zijn voordeel doen. Zich richten op mensen die reeds een open kijk op de wereld hebben (hetzij door hun talenkennis, hetzij door hun reislust), jongeren tot 25 jaar, vooral binnen de eigen vrienden- en kenissenkring: dat lijkt het uitgelezen publiek te zijn. Ofwel, hebben we daar reeds te lang op geteerd en wordt het hoog tijd dat we nieuwe bronnen aanboren. gvd

1. De respondenten hadden de mogelijkheid meer dan één motivatie aan te duiden, zodanig dat het totale percentage boven de 100 uitstijgt.

Een ééntalig Europa

Over de sociale kwaliteit van Europa maakt men zich in België sinds de plotse sluiting van Renault niet veel illusies. Over de talige qualiteit moeten de verwachtingen nauwelijks hoger gespannen zijn. Dat Esperanto daarin een rol zou kunnen spelen, is eveneens – ondanks de verbale steun van vele Europarlemantairen – veeleer een fata morgana. In een studie – waarvan de referenties jammer genoeg bij de redactie niet bekend zijn – over de talenkennis van Europarlementairen wordt expliciet gesteld: „Er werd geen enkele keer een kunsttaal zoals Esperanto of Interlingua genoemd."

Toch zijn niet alleen Esperantosprekers begaan met de taaltoekomst van Europa. In een artikel *„Single market, single currency, single language"* (Eén markt, één munt, één taal) breekt Ross Smith (hoofd van de vertaaldienst van Coopers & Lybrand in Madrid) een lans voor het Engels als enige Europese taal. Het is nuttig om eens te kijken welke argumenten hij aanvoert om zijn keuze te onderbouwen, en de tegenstand te ondermijnen.

Noodzakelijkerwijze naar één taal

Voor Ross Smith bestaat er niet de minste twijfel dat Europa uiteindelijk voor één enkele taal zal moeten kiezen. De huidige situatie, waarin alle talen gelijke rechten hebben, is bij steeds verdergaande uitbreiding onmogelijk vol te houden. Een mogelijk alternatief is het aantal talen terug te schroeven en het te houden bij vijf, eventueel

vier of drie talen. Als kandidaten worden weerhouden: Spaans, Italiaans, Frans, Engels en Duits. Spaans heeft de minste kansen, omdat het door slechts 39 miljoen mensen wordt gesproken en in slechts één lidstaat; en ook Italiaans is bedreigd, omdat het in slechts één lidstaat wordt gesproken hoewel het aantal sprekers even groot is als de Frans- of Engelstaligen.

De officiële talen op vijf brengen, houdt echter het gevaar in dat bij uitbreiding van de Unie met bijvoorbeeld Polen en Turkije, deze twee staten de zelfde taalrechten, gebaseerd op het aantal sprekers kunnen opeisen als Spanje en Italië.

Om die reden concludeert de auteur dat er maar één deugdelijke oplossing is: resoluut opteren voor slechts één officiële taal in Europa. En voor die vacature heeft hij twee kandidaten: Esperanto of Engels. Van die twee heeft voor hem het Engels de beste troeven.

- Engels is reeds officiële taal in twee van de lidstaten;

ENGLISH SPOKEN

- Alleen Spaans bereikt als echte internationale taal een gelijkaardig niveau als het Engels, maar het Engels heeft veel meer moedertaalsprekers en is wijder verbreid als tweede taal;
- Engels is nu al de taal van de internationale communicatie en de internationale handel, dus die taal kennen is in ieder geval een voordeel;

- Vele EU-burgers hebben reeds het Engels als tweede taal.

Dit zijn stuk voor stuk sterke argumenten ten voordele van het Engels. Uit zichzelf heeft het Engels geen enkele eigenschap die het meer of minder geschikt zou maken als internationale hulptaal dan andere etnische talen. De keuze voor het Engels is enkel en alleen gebaseerd op praktische criteria.

Een kunsttaal als alternatief

Maar het Esperanto schrijft Smith niet zonder

meer af in zijn artikel. Van de vele pogingen om een hulptaal te ontwerpen, is Esperanto de enige die zich geslaagd kan noemen. Als de keuze dus op een kunsttaal zou vallen, dan zou dat ongetwijfeld Esperanto zijn. Klaarblijkelijk heeft Esperanto iets, wat de andere kunsttalen missen. Verder heeft Esperanto zijn overlevingskansen reeds duidelijke bewezen. En Esperanto heeft klaarblijkelijk ook extra-linguïstische qualiteiten.

Vanuit rationeel oogpunt is Esperanto ongetwijfeld de beste koop. Maar wanneer taal en politiek met elkaar in aanvaring komen, hebben zelden rationele argumenten het laatste woord. Vanuit nationalistisch-chauvinistisch standpunt ligt het aanvaarden van een andere etnische taal ook zeer moeilijk, ook daar scoort het Esperanto dus. Anderzijds kan het Esperanto dan weer niet terugvallen op een grote waaier van bronnen en hulpmiddelen.

Engels onaanvaardbaar

Tegen het Engels pleiten dat de Fransen het nooit zullen aanvaarden. Maar in de praktijk werden er wel andere dingen aanvaard. Duitsland heeft geaccepteerd dat de Duitse Mark verdwijnt. Nationalistische tegenwind is dus geen valabel argument.

Het gebruik van het Engels zou onaanvaardbare voordelen opleveren voor zijn moedertaalsprekers. Maar vrijwel elke lidstaat haalt wel ergens voordelen uit de beslissingen van de Europese Unie: Duitsland heeft de financiële hegemonie, Frankrijk voert het hoge woord in de landbouwpolitiek; Brussel trekt bedrijven aan, die zonder de EU zich nooit zouden verwaardigen die stad als hoofdkwartier uit te kiezen; en de armere landen worden met geld gepaaid. Trouwens wanneer van in de lagere school het Engels systematisch als tweede taal wordt onderwezen zal het voordeel voor de moedertaalsprekers verdwijnen als sneeuw voor de zon. Dat is althans de menig van de auteur.

Sommigen zullen tegenwerpen dat Engels de taal is van de lidstaat die het meest tegenstribbelt of dat de Europese cultuur genadeloos wordt overgeleverd aan het Amerikaanse taal- en cultuurimperialisme en dat daardoor de locale talen zullen worden verdrongen. Ook dit is geen valabel argument. Er is geen taalimperialisme in de Unie. De keuze van de taal zou een eenparige en vrijwillige beslissing zijn van alle lidstaten, volgens de geldende democratische principes.

Ten slotte: nog nooit is een hulptaal – en zeker geen plantaal – op systematische wijze ingevoerd. De verspreiding van een hulptaal is altijd het gevolg geweest van economische, culturele en sociale noodzaak.

In de huidige situatie speelt de macht van de moderne telecommunicatie echter een doorslaggevende rol. Daarom is het debat over de invoering van één taal voor Europa niet één over een lucht-

In-glish

de soft-drink die je kind voedt tot de ware native speaker

voor een perfecte kennis van het Engels op volwassen leeftijd

Eén flesje *In-glish* per dag vanaf de kleuterklas tot het einde van de lagere school garandeert een tweetalige toekomst...

(De redactie is niet verantwoordelijk voor de resultaten van deze methode noch voor de eventuele gevolgen bij foutieve toepassing ervan!)

In een brief gericht naar een vereniging die zich inspant voor de verspreiding van het Esperanto onder de Europeanen, verklaarde Oscar Luigi Scalfaro, president van Italië:

„Ik ben ervan overtuigd dat Europa, zonder een instrument om de wederzijdse verstaanbaarheid te verbeteren, de moeilijke opdracht van integratie en assimilatie van de nieuw toetredende landen en van de globalisering van de wereldeconomie niet efficiënt tegemoet kan treden."

kasteel. Indien het Engels tegen de verwachtingen in toch onaanvaardbaar zou blijken, dan is het Esperanto een haalbaar alternatief. Maar Europa zou dan wel de kans missen om de interne communicatie direct te doen aansluiten bij de internationale. En per slot van rekening is de verhouding Engelstaligen/Esperantosprekers iets van 100 tegen 1.

Een redactioneel commentaar

Het is eigenaardig dat men zo gemakkelijk de stap zet van tweede taal naar bijna moedertaal. Tijdens de „Internationale Week" die de LBC-Avondschool van Antwerpen naar aanleiding van zijn 100ste verjaardag organiseerde, had ik een kort gesprek met de acteurs van de Engelse theatergroep *Word and Action* uit Dorset. Zij doorkruisen met een programma van *Instant Theatre* heel Europa. Op de vraag of zij bij diverse nationaliteiten een niveauverschil van taalbeheersing konden vaststellen, konden zij geen direct antwoord geven. Zij stellen wel een verschil vast afhankelijk van het onderwijsniveau. Verder hadden zij de indruk dat bij de hogergeschoolden in noordelijk West-Europa (Skandinavië, Nederland, Vlaanderen en Duitsland) de studenten een quasi moedertaalniveau bereiken. Verder blijken ook de inwoners van die landen waar de televisie een systeem van ondertitelling in plaats van dubbing gebruikt, een betere beheersing van het Engels te bereiken.

Toch is zo'n indruk uit de praktijk wetenschappelijk niet hanteerbaar. Teveel faktoren blijven ongecontroleerd. Wat is een quasi-moedertaalniveau? Hoeveel procent uit de geobserveerde groep bereikt inderdaad dat niveau? Maar zelfs als het mogelijk zou zijn in andere landen via het onderwijs bij (een deel van) de bevolking een quasi-moedertaalniveau te bereiken, dan nog blijft de vraag of zoiets sociaal acceptabel zal blijken.

De geschiedenis van het Nederlands in Vlaanderen leert dat dat niet noodzakelijk het geval is. Ondanks het feit dat onderwijs in het Frans gebeurde, is in Vlaanderen de uiteindelijke volledige verfransing niet geslaagd, niet in het minst omdat een bepaalde intelligentsia zich niet neerlegde bij het feit dat zij hun echte moedertaal moesten afzweren. Men kan moeilijk beweren dat de Vlaamse voorvechters van het Nederlands uit de vorige eeuw Fransonkundig waren – integendeel zij waren allen vrijwel tweetalige moedertaalsprekers.

Maar er zijn ook verschilpunten met de situatie in België bij het begin van deze eeuw. Misschien kan door de grotere democratisering van het onderwijs ook bij de lagere klassen nu een hoger niveau van de tweede taal worden bereikt, zodat inderdaad de kansen van het Engels groter zijn. Ook het feit dat het Engels binnen Europa niet noodzakelijk direct verbonden is aan een politiek/economische en culturele overmacht is een belangrijk onderscheid. Het emotionele verzet kan daardoor minder koppig blijken.

gvd

Filosofisch discours: de kip en de straat

Ons vorige nummer presenteerde mogelijke uitspraken van beroemde denkers (en enkele anderen) over de overstekende kip. Nu laten we eminente en minder bekende esperantisten aan het woord: wat zouden zij over hetzelfde onderwerp gezegd kunnen hebben.

Ludoviko Zamenhof (grondlegger van het Esperanto): Opdat een kip een straat zou oversteken, is het niet voldoende het zo te noemen.
Ivo Lapenna (lange tijd voorzitter van UEA en eminent redenaar): Ik sta werkelijk verbaasd over uw naïviteit. Weet je dan niet dat het Kremlin haar ertoe verplicht?
Ernest K. Drezen (vooraanstaand esperantist uit de arbeidersbeweging): Die vraag wil het proletariaat om de tuin leiden, want de werkelijke reden is het klassenonderscheid.
Lajos Totsche : Geloof je werkelijk dat het straatoversteken-van-kippen een waardevol thema is om over te schrijven? Zou onze literatuur al niet meer rijpheid moeten hebben?
Rikardo Ŝulco (Duits auteur van een befaamd cursusboek, polemist in de ita/ata discussie; hij heeft zijn eigen „school"): Het overstreken van de straat door de kip heeft ongetwijfeld zijn belang voor het heden. Daarom mag je niet zeggen transiris (stak over), maar enkel estas transirinta (heeft overgestoken).
Rok-Gazet' (tijdschrift voor rockmuziek in het Esperanto): Die kutkip stak de straat over om te neuken. Verstaan.
Detlev Blanke (vooraanstaand interlinguïst): Om enig te zijn. Want meestal is „het straat oversteken" slechts een „straat-oversteek-project". Op het moment immers dat de kip het midden van de straat bereikt, gaat het reeds om een semi-straat-oversteken. Tenslotte, wanneer de kip de straat volledig is overgestoken – en in de veronderstelling dat ze dan nog leeft – dan mag men terecht spreken over een daadwerkelijk straat-oversteken. „Straatoversteken" is daarom veel geschikter dan de termen „kunstmatig straat-oversteken" of „wereldwijd straat-oversteken".
Laszlo Szilvasi: Het enige wat van belang is, is dat de kip zich op minstens één Esperanto-tijdschrift abonneert.
René Ph.: Hoe is de kop de staat doorgestoken? Hahaha!
Rainer Heckhausen: Zich bewustwordend van zijn sociale marktmacht enerzijds en van de straat anderzijds, heeft de kip alle maatschappelijke middelen ingezet om zijn krachten te optimaliseren.
Ulrich F.: Dat is hoegenaamd niet interessant. Ik zou veel liever willen weten wanneer zij voor de eerste maal de straat is overgestoken.
Thomas Putsch (voorzitter van GEJ): De kip wist reeds dat men haar de nek wilde omdraaien.
Ziko M. Sikosek: zie Sikosek, 195b, p. 99.
Ulrich Matthias: Die niet tot op het merg met de idee doordrongen kip had meer belangstelling voor het oversteken van de straat dan voor de uiteindelijke overwinning (fina venko) en de oorlog in Tsjetsjenië. Zij mag zich nooit meer in mijn armen koesteren.

Om de bladzijde te vullen, voegen we ook de opinies van enkele Vlaamse esperantosprekers aan de lijst toe. Om de anonimiteit te waarborgen gebruiken we enkel initialen. Elke overeenkomst met uitspraken van werkelijk bestaande personen is gewild toevallig.

pp: Via INTERNET had zij de veiligste weg kunnen volgen, raadpleeg http://www.knooppunt.be/~fel.
fw: Ze kan haar vervoerskosten inbrengen...
id: Om aan het decreet op de volksontwikkeling te voldoen moest de kip wel naar buitentreden...
gj: We moeten eerst de financiële consequenties van de alternatieven goed onderzoeken.
gvd: Als die kip de straat wil oversteken, laat haar dan toch doen. En als ze niet wil... ook goed.
js: Omdat zij wil aansluiten bij het progressief front.
gp: Zij bracht een positief antwoord van een Europarlementair.
mvdb: Zij had het beter aan een ander overgelaten en zich aan deze kant met haar zaken bezig gehouden, daar kon ze al tijd genoeg aan besteden.
ab: Als ze op het goede knopje had gedrukt zou ze de biep gehoord hebben.
kl: Wij moeten toch niet altijd naar haar toegaan! Laat haar ook eens bij ons komen.
pg: Waarom is ze niet hier in de Vlaamse Ardennen komen wandelen.
jb: Die had zeker een stuk in haar voeten.
wds: Volgens de principes van NBN heet een kip geen kip, maar...
ah: Als ik die kip was geweest, zou ik de straat pas morgen hebben overgestoken.
idc: En we hadden nog zo'n mooi plaatsje voor haar op onze Bourgondische tafel voorzien.
rr: Als zij alleen de straat moet oversteken, zal zij er na zekere tijd ook de brui aan geven.
ms: Ik heb een bloempje voor haar meegebracht, want ik vind echt goed wat zij doet.
jv: Mensen, mensen, mensen toch!

Roĉja Magio

We vragen deze keer aandacht voor poëzie en u kunt uw kennis van de Esperanto-voorzetsels testen. Voor hen die zich op een Esperanto-examen willen voorbereiden, geven we oefenmateriaal dat afkomstig is van het Elementa examen dat op 5 oktober jl. heeft plaatsgevonden in Elspeet. Verder vindt u het zevende stukje in een serie over het Fundamento de Esperanto. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede.

Rotown Magic

De heer Riemersma uit Amsterdam schreef dat hij in het januari-februarinummer van FEN-X het gedicht *Rotown Magic* van de Rotterdamse dichter Jules Deelder had gezien met een Esperanto-vertaling van Wim Jansen. Daarbij was hem opgevallen dat in de Nederlandse versie acht keer het woordje ‚is' voorkwam, terwijl in de Esperanto-versie slechts één maal het Esperanto-equivalent *estas* stond. Omdat het woordje *estas* met zijn twee lettergrepen hinderlijk lang is voor gedichten, stelt de heer Riemersma voor om ten behoeve van de poëzie een eenlettergrepig synoniem van *estas* in te voeren. Alvorens daarop in te gaan herhalen we hier het gedicht en de vertaling waar het om gaat:

Rotown Magic	*Rotown Magic*
Rotterdam is niet te filmen	*Roterdam' – la ne filminda*
De beelden wisselen te snel	*Tro maltrankvilas ĝia fon'*
Rotterdam heeft geen verleden	*Roterdam' – la senpasinta*
en geen enkele trapgevèl.	*sen fasadoj kun fronton'.*
Rotterdam is niet romantisch	*Roterdam' sen romantiko*
heeft geen tijd voor flauwekul	*tenas blagojn for de si*
is niet vatbaar voor suggesties	*sen inklin' al poetiko*
luisert niet naar slap gelul	*sen babil' severas ĝi.*
't Is niet cameragevoelig	*Filmkamerojn ĝi mallogas*
lijkt niet mooier dan het is	*senpretende, sen graci'*
Het ligt hoog en hoekig	*Kie blokon blok' apogas*
gekanteld in het tegenlicht	*en pala sun' rebrilas ĝi.*
Rotterdam is geen illusie	*Roterdam' ne imageblas*
door de camera gewekt	*kiel kino-iluzi'*
Rotterdam is niet te filmen	*Roterdamo ne filmeblas*
Rotterdam is vééls te echt.	*Roterdamo estas ĝi*
(Jules Deelder)	*(Vert.: Wim Jansen)*

Is ‚estas' te lang?

Al sinds de beginjaren van het Esperanto heeft men ermee geworsteld dat het woordje *estas* wel erg veel ruimte inneemt, zeker als je bedenkt dat het qua inhoud – en dus ook qua poëtische kracht – nauwelijks iets voorstelt. De belangrijkste pionier van de Esperanto-poëzie, Grabowski, stelde daarom reeds voor om werkwoordsuitgangen (*as, is* enz.) zelfstandig te gebruiken. Bijvoorbeeld: *Roterdam' as nefilmebla*. Dit voorstel heeft niet veel navolging gekregen. Dat komt waarschijnlijk doordat je als luisteraar geneigd bent om *as* te plakken aan het woord ervoor, bijvoorbeeld **Roterdamas nefilmebla*, zodat je op het verkeerde been wordt gezet. Meer succes had het voorstel om de *e* in *estas* te vervangen door een apostrof, hoewel je ook dat in de praktijk maar mondjesmaat aantreft: *Roterdam' 'stas nefilmebla*. In verreweg de meeste gevallen kan het probleem echter worden opgevangen door gebruik te maken van de zeer flexibele mogelijkheden die het Esperanto kent bij de woordvorming. Vooral in poëzie worden bijvoeglijke en zelfstandige naamwoorden namelijk vaak rechtstreeks omgezet in een werkwoord, iets wat in andere talen meestal niet kan, bijvoorbeeld: *Roterdamo ne filmeblas*. Ten opzichte van de zin *Roterdamo estas ne filmebla* wordt dan niet slechts één, maar zelfs twee lettergrepen uitgespaard! In de vertaling is daar goed gebruik van gemaakt.

Wim Jansen heeft de vertaling onder zeer grote tijdsdruk gemaakt – ten behoeve van een t.v.-programma. Het resultaat is zondermeer adequaat te noemen. Het aantal lettergrepen komt exact overeen met het origineel en de klemtonen staan steeds op de goede plaats. Daardoor klinkt de vertaling – ook voor niet-Esperanto-oren - ritmisch prettig. Niettemin bevatte de vertaling enkele oneffenheden. We willen daarvan gebruik maken om een aantal aspecten van de Esperanto-poëzie te behandelen. Dit in vervolg op de bespreking van dit onderwerp in het september-oktobernummer van vorig jaar.

Schema

Het rijmschema van het origineel is wat warrig. Het lijkt op een abcb-schema. Dat wil zeggen dat alleen telkens de vierde regel op de tweede rijmt. Maar dit is niet consequent gedaan: ‚tegenlicht' rijmt niet op ‚is'. Aan de andere kant is er tussen de eerste en derde regel toch wel vaak enige klankovereenkomst waar te nemen: romantisch-suggesties, gevoelig-hoekig. Dit laatste wordt ‚assonantie' genoemd. Jansen heeft ervoor gekozen om de assonanties te vervangen door zuivere rijmen, zodat je een abab-schema krijgt. Dat wil zeggen dat de

regels om en om rijmen. Het is echter meestal ongewenst dat een vertaling een origineel in rijmzuiverheid overtreft. We kunnen ons echter goed voorstellen dat je als vertaler het liefst een consequent schema hanteert. Een schema dat meer recht doet aan het origineel krijg je wanneer je op de derde regel steeds voor assonantie kiest, en op de vierde voor een zo zuiver mogelijk rijm. Het enige rijmpaar dat dan qua rijmzuiverheid wordt ‚verbeterd' is: is – tegenlicht.

Vorm en inhoud

In het origineel zijn de eerste en de voorlaatste regel identiek. Dit is in de vertaling niet terug te vinden. Verder valt op dat de laatste regel een soort contrast vormt met de rest van het gedicht: in de eerste vijftien regels wordt beschreven dat Rotterdam wars is van romantische flauwekul en in de laatste regel wordt uitgelegd hoe dat komt: Rotterdam is vééls te echt. Als je die laatste zin ook nog op z'n Rotterdams voordraagt, mag je spreken van een gedicht met een treffend slotakkoord. In het Esperanto luidt de slotregel: *Roterdamo estas ĝi.* Deze zin is inhoudelijk zwak, waardoor het contrasterende effect in de vertaling ontbreekt. Een opvallend punt in het origineel is ook dat maar liefst zes regels beginnen met het woord ‚Rotterdam'. Deze hamerende herhaling wordt in de vertaling enigszins verzwakt doordat het woord *Roterdamo* zowel met als zonder apostrof wordt gebruikt. We denken echter dat het effect van de herhaling het sterkst is, wanneer je een van beide vormen consequent gebruikt.

Rijm

Mensen die niet veel ervaring hebben met het maken van gedichten, gaan vaak als volgt te werk: er wordt een mooie zin bedacht, waarna een zin volgt, die als enig doel heeft een rijmwoord te leveren. Bijvoorbeeld: *Ik vond een kikker in mijn bad / Het is me toch wat.* Als je de dichtregels om zou draaien, krijg je echter al een veel beter effect: *Het is me toch wat: / Ik vond een kikker in mijn bad.* Bij vertalingen krijg je ook met een dergelijk effect te maken. De zinnen waarmee wordt gerijmd zijn onder druk van het origineel weliswaar niet inhoudsloos, maar het rijmwoord vaak wel. Immers, als de eerste zin naar tevredenheid is vertaald, wil men er vaak niet meer aan tornen. De rijmende zin moet zich dan naar die eerste ‚succeszin' voegen, desnoods met behulp van een zwak rijmwoord. Een belangrijke vuistregel bij gedichten is echter dat juist het tweede rijmwoord telkens een zekere inhoud moeten hebben: verrassend, mooi, grappig, origineel, toepasselijk enz. Bij de rijmparen in het originele gedicht gaat het daarbij om: verleden, trapgevèl, suggesties, gelul, hoekig, tegenlicht, filmen, echt. Stuk voor stuk woorden die perfect in de sfeer van het gedicht passen. In de vertaling vinden we: *senpasinta, fronton', poetiko, ĝi, apogas, ĝi, filmeblas, ĝi.* Ook in de vertaling zijn de meeste rijmwoorden mooi, maar het woordje *ĝi* natuurlijk niet: het is leeg, niet grappig, niet toepasselijk enz. Zo'n woord moet op deze plaats absoluut vermeden worden. Je moet het gebruik ervan bij voorkeur beperken tot het eerste rijmwoord van een rijmpaar. Daar komt nog bij dat het herhalen van rijmklanken – laat staan hele rijmwoorden – lelijk is, tenzij je daar een bijzonder effect mee beoogt. Verder vinden we in de vertaling een zgn. *adasismo* (achtervoegselrijm): *imageblas-filmeblas.* In het september-oktobernummer van vorig jaar hebben we er reeds op gewezen dat dit rijmtype in de Esperanto-poëzie verboden is.

OEFENING 1: Probeer – rekening houdend met de hierboven genoemde kritiekpunten – wat te sleutelen aan de vertaling van het gedicht van Jules Deelder.

Test: voorzetsels

De voorzetsels hebben in het Esperanto een vrij eenduidige betekenis. Maar hoe zit het ook al weer met het verschil tussen *de* en *da*? Wanneer kun je nu wel en wanneer juist geen *-n* gebruiken na een voorzetsel? Test uw kennis op het gebied van de Esperanto-voorzetsels met behulp van onderstaande twee oefeningen:

OEFENING 2: Verbeter:

1. Li ofte pensas al la virinon kiun li jam konas de malpost tri jaroj.
2. Kelkaj da eksgeamantoj iris en la direkton de la parko por eksidado sur po unu benkon.
3. Ĝis la trian de oktobro mi ricevis 90 ĝis 100 amleteroj.
4. Mi rompis du glasojn da vino, sed feliĉe aĉeteblas sufiĉe da glasoj en la vendejoj.
5. Tri da kukoj estis bakitaj fare de mia patrino sen uzi salon.
6. Per veturi 150 kilometrojn po horo, li provis ĝustatempe alveni ĉe la ceremonion.

OEFENING 3: Vul het juiste voorzetsel in:

1. ___ mia surprizo ĉiuj demandoj temas ___ la malfondo ___ la asocio.
2. ___ ĝojo li vidis, ke lia filino pretigis injektilon ___ heroino ___ li.
3. Ŝi kredas ___ reenkarniĝo: ŝi certas, ke ŝia adultema edzo revenos ___ tere ___ la formo ___ porko.
4. Ŝi sidas flanke ___ arbo kaj kiam ŝi rigardas ___ la ĉielo ___ la ___ foliaj branĉoj, ŝi vidas la sunon.
5. La instruisto ___ kriis la ĝenan lernanton kaj ___ klasigis lin.
6. La ekzamenoj okazas paralele ___ la renkontiĝo, kaj depende ___ la nombro ___ kandidatoj ni decidos favore ___ refoja aranĝo tia.

Examens

Bij het Elementa examen van 5 oktober jl. stond onder andere tekstverklaring op het programma. We nemen het hier met een voorbeelduitwerking op, zodat u wat oefenmateriaal hebt voor uzelf of voor uw leerlingen.

Tekstverklaring

Lees de volgende tekst aandachtig door. Beantwoord daarna de vragen in volledige zinnen en in correct Esperanto. Zorg dat uw antwoorden zijn gebaseerd op de gelezen tekst, zodat blijkt dat u deze goed begrepen hebt. Beargumenteer uw antwoorden zo veel mogelijk en gebruik daarbij zo weinig mogelijk letterlijke citaten uit de tekst. (De inhoudelijke juistheid van uw antwoorden bepaalt uiteindelijk uw cijfer voor leesvaardigheid. De taalkundige juistheid bepaalt mede uw cijfer voor schrijfvaardigheid.)

Fantazio katenita

Se io mankas al gepatroj de denaskaj infanoj, sendube tio estas lulkantoj, poemetoj kaj aliaj rimaĵoj, kiuj en etnolingvoj estas tradicie transdonitaj de unu generacio al la alia. Certe, ankaŭ en etnolingvaj medioj novbakitaj gepatroj – aŭ ĉu gepotroj estas pli konvena vorto – iom timas pri tiaj kantaĵoj. „Mi ne memoras eĉ unu kanton el mia infanaĝo", estas ne malofte aŭdata plendo de junaj paroj atendantaj sian unuan bebon. Sed kun la naskiĝo de la bebo, jen denove ekfloras la memoro kaj revenas la ĉiam samaj kantoj. Povraj Esperantaj gepatroj! Por ili ne ekzistas tia tradicio. Ilian inspiron ne nutras iu prageneracia komuna memoro. Ekzistas libroj kun poemetoj, kun iom da bona volo ekzistas eĉ kasedo(j), kaj kun la apero de Mazi en Gondolando oni eĉ povus defendi ke ekzistas vidbenda materialo. Sed, dum ili vartas idojn kaj nepre bezonas kantmaterialon, gepatroj ne havas tempon por preni libron, provludi melodion sur piano, lerni tekston. Same ne ekzistas lernejo kie gepatroj povas lerni tiujn kantojn. Do, restas nur unu kondutmaniero: oni prenu etnolingvan modelon, kaj tradukas, tuj-tuj... kun pli aŭ malpli bonstila rezulto aŭ inventas surloke iun originalaĵon. Tiel almenaŭ mi agis, tiel ankaŭ agis Jon Rømmesmo. Li tamen ankaŭ decidis klopodi transdoni siajn spertojn kaj verkaĵojn kaj tiel helpi starigi iun tradicion. La rezulto estas kantkaj poemlibro kun ege malekvilibra materialo. Bonaj, nigra-blankaj, en iom naiva stilo certe estas la ilustraĵoj. Pri la tekstoj mi volas esti iom pli nuanca. Kelkaj poemoj estas belaj kaj allogaj, aliaj estas sufiĉe tedaj. La aŭtoro eble povus esti iom pli mem-kritika, sed tiam eble ne sufiĉus la kvanto da restantaj, akcepteblaj kantoj kaj poemoj. Sed, estus pli bone, se iom la gepatroj klopodu renkontadi unu la alian kaj komune starigi tradicion. Estas bedaŭrinde ke la aŭtoro ne konsultis aliajn gepatrojn, ĉar mankas kelkaj jam pli konataj kantoj belegaj, kiuj povus pligrandigi la valoron de la libro. Ĉu do malmendi la libron? Tute ne. Gepatroj de junaj infanoj povus profiti tian laboron. Kaj krome, ankaŭ multajn etnolingvajn tiaspecajn librojn mi persone ne tro ŝatas.

Guido Van Damme

Laŭ recenzo el Monato *pri libro de Jon Rømmesmo:* Fantaziaĵoj kaj kantoj por infanoj.

Vragen:

1. a. Kion la recenzanto celas per la esprimo *denaskaj infanoj*?
   b. Kial la recenzanto uzas la vorton *gepotroj*? Ĉu tio vere estas pli konvena vorto?
2. Priskribu la tradicion kiu ne ekzistas por Esperantaj gepatroj.
3. Nomu kvin fontojn el kiuj Esperantaj gepatroj povas ĉerpi kantojn por siaj infanoj.
4. Kial gepatroj ne havas tempon por preni libron, provludi melodion kaj lerni tekston?
5. Kiel la recenzanto prijuĝas la desegnaĵojn en la libro?
6. Priskribu kial la aŭtoro de la libro povus esti pli mem-kritika.
7. Kion la aŭtoro devus fari laŭ la recenzanto por ekhavi pli da interesaj kantoj?
8. Kial la recenzanto mencias la fakton ke li persone ne ŝatas tiaspecajn etnolingvajn librojn?
9. Klarigu la titolon de la recenzo.
10. a. Kion signifas la vorto *povra*?
    b. Klarigu kial la vorto *malmendi* ne estas konvena en ĉi tiu teksto.

Antwoorden:

1. a. La esprimon *denaskaj infanoj* la recenzanto uzas anstataŭ la pli longan *infanoj kiuj denaske parolas Esperanton.*
   b. Per la vorto gepotroj la recenzanto volas esprimi la fakton ke la bebo devas ankoraŭ naskiĝi kaj ke do temas pri estontaj gepatroj. La uzo de tiu vorto ne estas konvena, unuflanke ĉar ĝi estas neregula derivaĵo kaj aliflanke ĉar la termino *novbakitaj gepatroj* tute ne sugestas iun estontan situacion.
2. La tradicio kanti por sia bebo kantojn kiujn jam kantis la propraj gepatroj kaj ankaŭ multaj aliaj samlingvaj gepatroj.
3. Esperantaj gepatroj povas preni la kantojn por siaj infanoj el kelkaj libroj kun poemetoj, eĉ ekzistas kelkaj kasedoj, troveblas unu vidbendo (Mazi en Gondolando). Ili ankaŭ povas mem traduki ion laŭ etnolingva modelo aŭ verki orginalaĵon.
4. Ĉar ilia infano bezonas tujan kantadon dum vartado.
5. La recenzanto opinias la desegnaĵojn bonaj, sed en iom naiva stilo.
6. La aŭtoro povus esti pli mem-kritika, ĉar la libro entenas laŭ la opinio de la recenzanto tro da tedaj kantoj kaj poemoj.
7. La aŭtoro devus konsulti aliajn Esperantajn gepatrojn.
8. Por averti ke negativaj elementoj en la recenzo povas esti subjektivaj.
9. La titolo Fantazio katenita konsistas el la vorto fantazio, kiu estas retrovebla en la titolo de la libro, kaj la adjektivo katenita, kiu verŝajne esprimas la opinion de la recenzanto, ke granda parto de la kantoj estas sufiĉe tedaj, do ne sufiĉe instigas la fantazio.
10. a. Povra signifas kompatinda, malfeliĉa.
    b. Malmendi signifas la malon de mendi, do nuligi jam faritan mendon. En la teksto pli konvenas ne mendi, ĉar verŝajne la plimulto de la legantoj ankoraŭ ne mendis, do ne povas malmendi.

De zestien regels

tweede deel

In het vorige nummer hebben we het eerste deel van de Nederlandse vertaling van de zestien regels gepresenteerd. Dat deel werd voorafgegaan door een korte inleiding van de hand van de technische redactie, waarin werd gesteld dat de zestien regels strikt genomen geen deel uitmaken van het Fundamento. Dit is onjuist: de 16 regels vormen een van de vier hoofdonderdelen van het Fundamento. De andere drie zijn: *Antaŭparolo* (voorwoord), *Ekzercaro* (oefeningen) en *Universala Vortaro* (woordenboek). In dit nummer komt de tweede helft van de 16 regels aan bod.

Algemene regels

9. Elk woord wordt uitgesproken zoals het is geschreven. Er bestaan geen stomme letters.
10. De klemtoon ligt altijd op de voorlaatste lettergreep.
11. Samengestelde woorden worden gevormd door eenvoudige samenvoeging van de stammen. De belangrijkste stam staat achteraan. De stammen worden aan elkaar geschreven; echter, door middel van apostrofs worden de stammen van elkaar gescheiden. Ze zijn bedoeld om het makkelijk opzoeken van de juiste betekenis van de stammen in het woordenboek voor iedereen mogelijk te maken, zodat men de betekenis van de woorden volledig begrijpt zonder ook maar enige grammaticastudie vooraf. Ook de grammaticale uitgangen worden gezien als zelfstandige woorden. Zo is *vapor'ŝip'o* (stoomschip) samengesteld uit *vapor* (stoom), *ŝip* (schip) en *o* (de uitgang van het zelfstandig naamwoord). In brieven en boeken die bestemd zijn voor hen die de internationale taal reeds beheersen, blijven de apostrofs achterwege.
12. Als er in een zin een ander ontkennend woord staat, dan wordt het woord ne weggelaten. Bijv.: *Mi neniam vid'is.* – Ik heb nooit gezien. *Mi nenio'n vid'is.* – Ik heb niets gezien.
13. Woorden die een richting aangeven waar men heengaat krijgen de uitgang van de accusatief. Bijv.: *tie* – daar (op die plaats) *tie'n* – daarheen (naar die plaats) *Kie vi est'as?* – Waar ben je? *Kie'n vi ir'as?* – Waar ga je heen? *Mi ir'as Pariz'o'n* – Ik ga naar Parijs. *dom'o'n* – naar een huis *London'o'n* – naar Londen *Varsovi'o'n* – naar Warschau.
14. Ieder voorzetsel in het Esperanto heeft een bepaalde, vaste betekenis; maar wanneer we een voorzetsel nodig hebben met een betekenis die niet door een bepaald voorzetsel wordt gedekt, dan gebruiken we het voorzetsel *je*, dat geen zelfstandige betekenis heeft. Bijv.: *ĝoj'i je tio* – zich daarop verheugen, *rid'i je tio* daarom lachen, *enu'o je la patr'uj'o* – verlangen naar het vaderland, *mal'san'a je la ok'ul'oj* – ziek aan de ogen. De duidelijkheid lijdt hier geenszins onder, omdat men in alle talen in zo'n geval een willekeurig voorzetsel gebruikt, zolang het maar ingeburgerd is. In het Esperanto wordt in dergelijke gevallen uitsluitend het voorzetsel *je* gebruikt. In plaats van het voorzetsel *je* kan men ook de accusatief zonder voorzetsel gebruiken, indien er geen vrees bestaat voor dubbelzinnigheid.
15. De zogenaamde ‚vreemde' woorden, d.w.z. woorden die de meeste talen uit één bron hebben gehaald, worden ongewijzigd in het Esperanto gebruikt; ze krijgen alleen de schrijfwijze en de grammaticale uitgangen van deze taal. Bij verschillende woorden die van één stam zijn afgeleid, is het echter beter om alleen het basiswoord ongewijzigd te gebruiken en de andere hieruit af te leiden volgens de regels van de internationale taal. Bijv.: *tragedi'o, tragedi'a* – tragedie, tragisch, *teatr'o, teatr'a* (niet: *teatrical'a*) – theater, theatraal.
16. De *a* van het lidwoord en de uitgang *o* van zelfstandige naamwoorden kunnen omwille van de welluidendheid worden weggelaten en worden vervangen door een apostrof. Bijv.: *Ŝiller'* in plaats van *Ŝiller'o* – Schiller, *de l' mond'o* in plaats van *de la mond'o* – van de wereld, *dom'* in plaats van *dom'o* – huis.

Oplossingen

OEFENING 1 (mogelijke uitwerking)

Roĉja magio
Roterdam' – neimagebla.
Ĉar tro varias ĝia fon'
Roterdam' – senpasinteca
Sen fasadoj kun fronton'.
Roterdam' – sen romantiko
Mankas temp' por vanta stil'
Sen inklin' al sugestio
Ne aŭskultas al babil'
Ĝi ne estas filmoplaĉa
Sen pretend' kaj flatobsed'
Urbo rektangula, alta,
Oblikvas ĝia siluet'
Roterdam' ne estas reva,
Kinostela filmhero'.
Roterdam' – neimagebla
Roterdam' realas tro.

OEFENING 2

1. pensas pri la virino, de antaŭ; 2. Kelke da (Kelkaj) eksgeamantoj, direkto, eksidi; 3. tria, amleterojn; 4. de vino, sufiĉaj; 5. Tri kukoj, bakitaj de; 6. Veturante 150 kilometrojn en horo, ceremonio

OEFENING 3

1. Je, pri, de; 2. Kun, da, por; 3. je, sur-, en, de; 4. de, al, tra, sen- (kun-); 5. al-, el-; 6. kun, de, de, al

De familiekring

Iedere Esperantospreker heeft ongetwijfeld al wel eens een enquêteformulier onder zijn neus geschoven gekregen waarmee werd gepoogd de gemeenschap van Esperantosprekers sociologisch te definiëren. De resultaten daarvan krijgt men echter zelden te lezen. Daarom beantwoordt *La rondo familia* van *Nicola Rašić* aan een reële vraag. In dat boek brengt de auteur de resultaten van een twaalftal enquêtes, gehouden tussen 1926 en 1992, bij elkaar en voorziet ze uitgebreid van commentaar. Hoewel de steekproeven misschien niet helemaal betrouwbaar zijn samengesteld en hoewel de resultaten niet volgens de beste wetenschappelijke inzichten werden verwerkt, toch zijn die enquêtes interessant materiaal. De belangrijkste is de enquête van UEA (de Esperanto Wereldbond), gehouden in 1985 te Augsburg en uitgewerkt door het Cultuurcentrum van Zagreb (*Zagreba Kultura Centro*). Ze omvat niet minder dan 143 vragen.[1]

De pretenties van de auteur zijn bescheiden: „Dit werk heeft een beperkt doel: de resultaten presenteren van de tot nog toe uitgevoerde empirische sociologische onderzoeken in de Esperantogemeenschap."

Nochtans, en niet alleen omdat alle resultaten van die onderzoekingen in één band worden samengebracht, biedt dit werk meer. De bedoelingen van de bevraagden, de adequaatheid van de vragen, de betrouwbaarheid van de antwoorden en zelfs de onrechtstreekse mededelingen die in de antwoorden verscholen zitten, worden becommentarieerd. Daarom stelt dit boek, weliswaar niet een volledig exact, dan in ieder geval toch een zeer gedetailleerd beeld van de Esperantobeweging en zijn leden, en een goed overzicht van de diepste motieven die leiden tot het „esperantistendom". Daarom kan het boek zeer nuttig zijn voor de leidinggevende figuren van de beweging, maar ook voor iedereen die het Esperanto efficiënt wil propageren. Voor iedereen is het een bron voor reflexie.

Vaak beschouwen Esperantosprekers hun beweging op twee verschillende manieren. Van binnenuit is het een kokende ketel met tal van interne conflicten; naar buiten moet zij zo perfect lijken, dat zij ze zelfs niet durven openstellen voor het grote publiek, want die buitenstaanders kunnen die perfectie enkel maar verknoeien.

Enkele opmerkingen van de auteur zijn het overwegen waard: als we bijvoorbeeld alleen nog maar de typische clubactiviteit beschouwen, wat zou een groep jongeren daar dan kunnen komen doen?

Ook het materieel aspect van het boek is degelijk: de tabellen zijn goed gepresenteerd, zonder de bladspiegel geweld aan te doen en toch vloeiend verwerkt in de tekst. Het is puik professioneel werk van de uitgeverij.

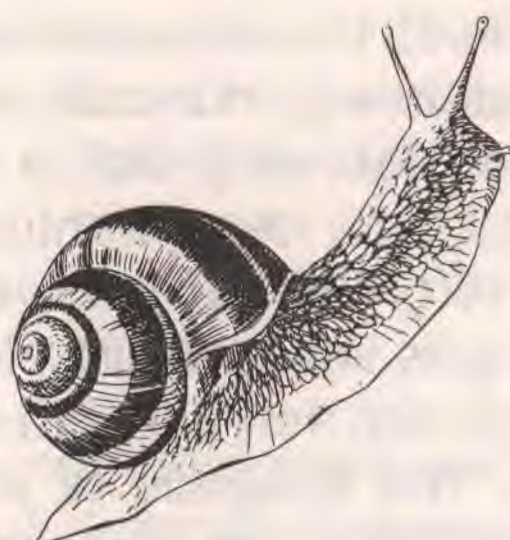
Dit boek is het lezen en overdenken waard, al was het maar om zijn eigen „esperantist-zijn" beter te kunnen begrijpen.

(uit: *Franca Esperantisto* n-ro 482, 1997/1, p. 11)

1. Ook de enquête die FEL organiseerde einde 1988 en waarvan de resultaten werden gepubliceerd in *Informilo*, maart 1989, is in het werk terug te vinden.

Nicola Rašić, La rondo familia (sociologiaj esploroj en Esperantio), Edistudio, Pisa, 194. 192 p. Prijs: 540,– fr. + verzendingskosten. Verkrijgbaar in onze boekhandel.

TELESCOOP

Toen ik voor het eerst het woordje „apestaart" hoorde, dacht ik onmiddellijk: een woord beginnend met a en eindigend in een lange staart, hier kan alleen a-krol (@) bedoeld worden.

Dezelfde herkenning krijg ik niet bij het woord *simiovosto*: niet alleen begint het niet met een a, maar ook het einde (vosto) mist de lange ononderbroken a-klank van staart.

Ik was dan ook heel verwonderd toen ik in *Horizontaal* (1997/2, p. 16) voor het eerst las dat *simiovosto* „het" Esperantowoord voor a-krol was. In *Komputika Leksikono* van Sergio Pokrovskij staat een veel beter woord: *heliko* (huisjesslak). Lijkt een „apestaartje" niet als twee druppels water op een slakkenhuis. Volgens mij wel.   MD

Zuid en Noord

Nu de zon wat meer begint te schijnen, beginnen de Esperantobijeenkomsten ook wat hoger in aantal te komen. En speciaal moeten we toch de aandacht vragen voor het Europees Esperanto Congres dat doorgaat van 16 tot 19 mei in het Duitse Stuttgart. De Vlaamse Esperantobond neemt daar officieel aan deel en legt dan ook een karavaan in. Ditmaal gaat men met de trein en vertrekt men op vrijdag 16 mei om 9.57 u. uit Brussel-Noord. Terugkomst is verwacht op maandag 19 mei om 20.44 u. Prijs (met hotel) vanaf 8 500,– BEF.

Van 30 mei tot 1 juni is er het 5de Cultureel Weekend te Antwerpen. Deze culturele driedaagse staat in het teken van communicatie en is zeker een aanrader voor onze Vlaamse esperantisten en voor de buitenlandse gasten. (zie p. 17)

Eind juni bezoekt een Poolse zanggroep ons land. Zij verblijven in de jeugdherberg van Huizingen, waar APE op 29 juni zijn jaarlijkse picknick organiseert. De groep brengt ook een bezoek aan o.a. Dinant, Leuven, Oostende en Antwerpen.

De Poolse Esperantobond, afdeling Koszalin, organiseert van 9 tot 15 juni de 19de bijeenkomst van esperantisten en natuurvrienden in Mielno. Dat is een zeer mooie stad gelegen aan de Baltisch zee. In de voormiddag is er vrije tijd, in de namiddag zijn er diverse cursussen, voordrachten, spelletjes, videofilms enz. Ook zijn er twee uitstappen gepland. Prijs in tweepersoonskamer met vol pension: 200,– USD. Inschrijven tegen uiterlijk 20 mei.

Op 23 juni starten in San Francisko de jaarlijkse Esperantocursussen aan de universiteit. Deze cursussen hebben een hoog niveau en kennen elk jaar een groot succes. Ze duren tot 11 juli.

Van 23 juni tot 5 juli is er de 4de ELK in de Poolse stad Bialystok. Deze stad in Noord-Oost-Polen telt 230 000 inwoners en is vooral een industrieel en cultureel centrum. Bezienswaardig zijn het barokke raadshuis en het paleis van de Branichi's. Prijs: ongeveer 220 DEM.

Van 28 juni to 6 juli vindt in Noorwegen de Midden-Noorse Jubileumbijeenkomst plaats. Deze gaat door in de stad Trondheim. Het is een toeristisch arrangement in een zeer mooie regio. Trondheim is de derde stad van Noorwegen en telt 135 000 inwoners. Het is de hoofdstad van de provincie Sør Trøndelag en ligt aan de monding van de Nidely in de Trondheim Fjord. Zeer mooi is de Nidaroskathedraal met het graf van Olav II Haraldsson (995-1030). In Trondheim worden ook sinds 1814 alle Noorse kongingen gekroond.

Terzelfder tijd (29 juni-5 juli) heeft in de Hongaarse hoofdstad Boedapest de Hongaarse Esperanto-

week plaats. Het is een toeristische bijeenkomst om de stad beter te leren kennen.

Van 29 juni tot 12 juli is er de eerste mogelijkheid om te logeren in het tentenkamp van Lančov (Tsjechië). Dit kan ook nog van 13 tot 26 juli en van 27 juli tot 9 augustus. Lančov ligt in Zuid-Moravië, niet zo ver van de Oostenrijkse grens. Daarom staat ook een bezoek aan Wenen op het programma. Er zijn cursusmogelijkheden voor esperantosprekers, maar er worden ook cursussen georganiseerd in het Engels, Duits of Frans. Er wordt gelogeerd in vierpersoonshutten. De prijs voor vol pension: 200,– DEM.

Van 17 tot 23 juli zijn er voor de jongeren Esperantocursussen in de Tsjechische hoofdstad Praag. Er zijn cursussen op drie niveau's. Meer info zie p. 17.

Van 19 tot 26 juli krijgen we dan de hoofdbijeenkomst van het Esperantojaar, het Esperanto Wereldcongres. Dit 82ste congres vindt dit jaar plaats aan de zuidkant van onze planeet. In de Australische stad Adelaide zullen duizenden esperantisten van allerlei rassen en kleuren elkaar ontmoeten en onze taal spreken, zonder tolken. Adelaide is de hoofdstad van de staat Zuid-Australië en telt ongeveer 925 000 inwoners. Esperanto is er al lang ingeburgerd. Het 1ste Australische Esperantocongres had daar plaats, reeds in 1911, en nu kennen we er elk jaar een zomeracademie (gedurende onze wintermaanden januari en februari). Juli is in Australië een wintermaand, de temperantuur schommelt er dan rond de 16 graden. Inschrijven kan nog altijd en ook al is de prijs voor een Wereldcongres zeer hoog, toch is het een aanrader om er minstens één bij te wonen. Wie Australië te ver vindt, geen nood, in 1998 hebben we er één in het Franse Montpellier.

Zoals altijd is er na het congres de bijeenkomst van ILEI, de Internationale bond van Esperantoleraars. Dit jaar heeft die plaats van 27 juli tot 2 augustus in Avalon, ongeveer 100 km van Melbourne, in de staat Victoria.
Voor de jongeren is er het Wereld-Jongerencongres van 24 tot 31 juli in de Italiaanse stad Assisi. Deze stad in Umbria telt ongeveer 25 000 inwoners, en is vooral bekend als de geboorteplaats van Franciscus. Ze is ook bekend als bedevaartsplaats en zeer bezienswaardig is de Basiliek San Francesco uit 1228 met fresco's van Giotto en de Santa Maria sopra Minerva. In de omgeving bevindt zich ook het hoofdklooster van de Franciskanerorde. De verblijfplaats voor dit IJK bevindt zich iets buiten het centrum in een zeer mooi hotel.
Ondanks al onze goede wil kunnen wij onmogelijk alle evenementen vermelden. Een volledige lijst vindt u op het INTERNET, http:/www.knooppunt.be/~fel. Je kan ook de brochure van Monda Turismo, *Turisma Esperanto-Kalendaro 1997* aanvragen bij internacia Asocio Monda Turismo, str. M. Skłodowskiej-Curie 10, PL-85-094 Bydgoszcz, Pollando (tegen 7 internationale antwoordcoupons), of raadplegen op het INTERNET http://www.bydg.pdi.net/~turismo. mc

Nodig uw buitenlandse vrienden uit om deel te nemen aan ***Antwerpen '97*** *op 30 en 31 mei en op 1 juni.*

Op het programma
à la carte
dit jaar o.a.

- verkennende wandeling door de stad
- wandeling door typische wijken
- bezoek aan het dagbladmuseum
- uitstap naar de haven
- bezoek aan diverse musea (Plantin Moretus, Schone Kunsten, Folklore) en kerken (katedraal, Carolus Boromeus), of tentoonstellingen (Hessenhuis)
- bezoek aan miniatuur Antwerpen en de plantentuin.

Logement wordt verzorgd ofwel in één van de uitstekende Antwerpse hotels of wel bij Esperantosprekers thuis.

Internationale Cursussen Esperanto voor jongeren

Praag 17-23 juli 1997
Assisi 24-31 juli 1997

Esperanto leren...
vakantie nemen in Praag of Assisi
internationale gezelligheid

... zijn drie goede redenen om aan de zomercursussen Esperanto deel te nemen. In Praag enAssisi worden speciaal voor jongeren beginnerscursussen georganiseerd. Zij geven je een unieke gelegenheid om kennis te maken met prachtige steden, met mensen uit verschillende landen en met de internationale taal Esperanto.

Beginnerscursussen
Deze cursussen duren een week en iedere dag wordt er een dagdeel besteed aan de beginselen van de taal, praktische toepassingen van het Esperanto, e.d. Veel tijd houd je dus over voor concerten, theater en gewoon uitgaan. Bovendien mag je in Assisi deelnemen aan het Esperanto-Jongeren Wereldcongres, dat in dezelfde luxueuze accomodatie plaatsvindt.
Kosten vanaf:

Praag	5920,– BEF	(329,– NLG)
Assisi	7900,– BEF	(439,– NLG)

Inbegrepen zijn o.a. logies, alle maaltijden, cursusmateriaal en een dagexcursie.
Niet in begrepen zijn de reis en een eventuele reisverzekering. Bij aanmelding na 30 juni 650,– BEF (35,– NLG) extra.

Cursussen voor gevorderden
In Praag vinden ook cursussen plaats voor diegenen die al een basis hebben in het Esperanto (door een beginnerscursus of door zelfstudie).

Aanmelding en informatie:
Nederlandse Esperanto-Jongeren,
Johan Bleij, Brunel 2, NL-8265 EB Kampen,
tel. 038-3316513.

Inschrijvingen en betalingen kunnen ook gebeuren via de Vlaamse Esperantobond.

Schoolwerk

Esperanto behoort – jammer genoeg – niet tot het officiële onderwijspakket van het lager onderwijs. Toch worden hier en daar, facultatief en op vrijwillige basis, lessen Esperanto aan kinderen gegeven. De schoolkrant van de Hendrik Conscienceschool in Oostende ruimde plaats in voor een kort verslag over de successen van de cursus die de kinderen er volgen, (het verslag werd ons toegestuurd door Raymond Wylleman):

„Sinds kort kunnen ook de leerlingen van het 3de, 4de en 5de leerjaar, éénmaal per week Esperanto leren. Heel enthousiast komen ze elke maandagmiddag alle 41 (!) naar de turnzaal: mijn klas is voor zo'n groep echt te klein...

Al in de tweede les leerden ze een liedje: op de tonen van Broeder Jacob zingen ze over een rode appel, een zwarte kat en een blauwe tafel. Van enkele ouders hoorde ik, dat ze dat thuis ook de hele dag door zingen! Dat belooft!

De ‚gevorderden' zijn op 10 november naar hun eerste internationale samenkomst geweest. Om 7 uur stonden ze al gepakt en gezakt te wachten, tot ik hen kwam afhalen om naar Morbecque in Frankrijk te rijden. Daar was er een internationaal weekend, maar voor de eerste keer vond ik één dag wel voldoende. In de voormiddag kregen ze, samen met kinderen en volwassenen uit Groot-Brittannië, België en natuurlijk ook uit Frankrijk, les. Zij volgden les bij de beginnelingen (kinderen én volwassenen), maar konden af en toe al eens iemand helpen, die ‚niet mee was'!

Bij het feestelijk middagmaal zaten de Oostendenaars (een 14-tal) samen aan tafel. En of we gelachen hebben! Nietwaar, Tatum!

Terwijl na het eten de volwassenen uit de verschillende landen een beetje bijpraatten – sommigen zien elkaar alleen op deze bijeenkomsten – gingen onze drie jeugdige Esperantosprekers kennis maken met Franse kinderen. Ze begrepen elkaar uitstekend en hebben, hoe kan het ook anders, adressen uitgewisseld. De eerste brieven zijn al onderweg...

Na de middag volgde een ontspanningsnamiddag met sketches (door Franse kinderen) en samenzang. Onderweg naar huis werd er al gepraat over een héél weekend volgend jaar..."

Huiswerk

Natuurlijk moeten de kinderen ook huiswerk maken. Eén van de opdrachten: Schrijf een verhaaltje bij deze strip. De teksten werden geschreven door Tatum, Natacha en Tina.

1. Tiun glaciaĵon, bonvolu!
2. Vi havas dudek frankojn.

3. Estas sufiĉe por du globoj!
4. Sed mi volas tiun glaciaĵon, kun batita kremo. Ne!!

5. Bonvolu!
6. Rigardu tiun nubon!

7. ...
8. Mmm... Tio estas bona glaciaĵo!!!

Natuurlijk is dit slechts een eenvoudige strip, maar de resultaten zijn ongetwijfeld evenwaardig aan gelijkaardige prestaties die kinderen leveren die bijvoorbeeld reeds Frans leren in de lagere school. De onderwijs voorwaarden – 41 leerlingen – zijn echter niet gelijkaardig, en wellicht de geïnvesteerde tijd ook niet.

In het licht van wat in dit nummer van *Horizontaal* wordt gepresenteerd kunnen we enkel maar blijven suggereren dat politiek Europa nu eindelijk eens werk maakt van een degelijk gefundeerde vergelijkende studie van de effectiviteit van taalonderricht in ethnische talen of Esperanto.

La Progreso – Gent

Naar jaarlijkse traditie houdt onze club ook dit jaar weer een wandelzoektocht om het werkjaar af te sluiten. Op zaterdag 24 mei 1997 verkennen we – aan de hand van een vragenlijst – het historische Gent en leren zo de stad beter kennen. Natuurlijk is deze wandeling vooral een uitnodiging van onze club naar Esperantosprekers van buiten Gent en hun vrienden en kennissen.
Na afloop van de wandeling kunnen vermoeide benen van wat rust genieten in afwachting van een broodmaaltijd (rond 18.00 u.)... daarna wellicht voortgezet met een gezellig samenzijn.
De concrete gegevens:

Wanneer? Zaterdag 24 mei 1997 vanaf 13.30 u.

Waar? In het Protestants Cultureel Centrum, Keizer Karelstraat 187, 9000 Gent. Het lokaal is toegankelijk van 13.30 tot 14.30 u. en daarna vanaf 17.00 u.

Prijs? De deelname aan de wandelzoektocht kost 50,– fr., maar voor wie aan de broodmaaltijd deelneemt is ze gratis. Voor de broodmaaltijd zelf wordt een bijdrage van 275,– fr. gevraagd bij voorintekening (vóór 10 mei, door storting op rekening 001-2393663-70); 350,– fr. wanneer men pas op de dag zelf ter plaatse inschrijft.

Het lokaal is gemakkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer (trein en bus) of met de auto.

Wie per trein komt:
via Gent St. Pieters, bus 70 (Slotendries) of 71 (Oude bareel); via Gent Dampoort, bus 70 (Molenhoek) of 71 (DC St. Denijs). Afstaphalte St. Annaplein.

Wie met de auto komt:
Autostrade afrit Gent Centrum (B 401), volgen, aan het einde naar rechts (Zuidstationstraat) naar het Sint-Annaplein. Vlak bij is een grote parkeerplaats.

Markola kongreso – Oostende

Om zijn 10-jarig bestaan te vieren wil de Esperantoclub van Oostende, La Konko, een internationale bijeenkomst organiseren tijdens het laatste weekeinde van september (26 tot 28 september 1997). Daarmee willen zij een oude traditie nieuw leven inblazen: Vlaamse, Engelse en Noordfranse Esperantosprekers van beide kanten van het Kanaal (Markolo) bijeenbrengen. Hoewel congres niet de bedoeling is, doopten zij de bijeenkomst dan ook: Markola Kongreso.
Het programma voorziet een cultureel en een toeristisch luik.
Op vrijdag 26 september: receptie bij de firma Witdoeckt.
Op zaterdag 27 september: ontvangst op het stadhuis, busuitstap naar Koekelare (het Käthe Kollwitzmuseum) en naar Diksmuide. 's Avonds een banket met naar keuze een vlees- of visschotel of een vegetarische schotel.
Op zondag 28 september: een mis (volgens de rooms-katholieke ritus), of een vervangend programma voor wie niet aan de mis wenst deel te nemen. Daarna bezoek aan diverse musea naar keuze en afhankelijk van het weer: o.a. de Mercator, Museum voor Schone Kunsten, het zeevissen aquarium) of een geleide stadswandeling.
Om 15.00 u. een feestelijke slotzitting met een optreden van het koor Toniadores, dat een internationaal liedjesprogramma brengt. Het einde is voorzien rond 16.00 u.
Kostprijs 1000,– fr. (bij voorintekening vóór 15 september, daarna 1200,– fr.) Deze som dekt alle programmakosten behalve het banket, dat eveneens 1000,– fr. kost. Voor eventuele overnachtingen zijn een aantal hotels van diverse prijsklassen beschikbaar.
Voor meer details, inschrijvingsformulier en en reservering contacteert men best

Marc Cuffez,
Elisabethelaan 295,
B-8400 Oostende, België.

Overnachtingsmogelijkheden

Jeugdherberg: 465,– fr. pp (+ 125,– voor lakens).

Hotels (prijs voor 2persoonskamers):

***	
Ambassadeur, Wapenplein 8A	3200
Bero Tupil Inn, Hofstraat 1A	2800
Burlington, Kapellestraat 90	2950
Glenmore, Hofstraat 25	2700
du Parc, Marie Joséplein 3	2500
Royal Astor, Hertstraat 15	3200
**	
Admiral, Langestraat 72	1750
New Astoria, Van Iseghemlaan 38A	1800
Pick's, Wapenplein 13	2500
Telstar, Hofstraat 1	2200
*	
Ariel, Adolf Buylstraat 1A	1900
Polaris, Groentemarkt 19	1450

De vermelde prijzen zijn prijzen voor twee personen. Alle hotels beschikken ook over éénpersoonskamers of over kamers voor 3 of 4 personen. Voor gedetailleerde prijzen contacteert men best de organisatoren.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 juni '97. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden in de gegevensbank van INTERNET opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

De voertaal tijdens de bijeenkomsten van de clubs van de Vlaamse Esperantobond is de universele taal *Esperanto.* Mensen die het *Esperanto* niet machtig zijn, hebben recht op vertaling naar het Nederlands. Het hoofddoel van de vereniging is het verspreiden, propageren en beoefenen van de idee en de taal Esperanto.

AACHEN
Esperantista rondo
Onze clubavonden hebben plaats op woensdagavond vanaf 19.30 u. in Jeugdhuis Kalverbenden 2, te Burtscheid (Aachen – Duistland), afstappen bushalte Heißberg. Geen samenkomensten in juli. Voor informatie en inlichtingen: Wolfgang Bienen, Eynattener Straße, 56, D-52084 Aachen. Tel.: 00 49 241 60 23 53.

woensdag 7 mei: Dostojevski – profeet van de 20ste eeuw, door dhr. Langenbach. Daarna quiz over de geschiedenis van Rusland, door dhr. Moritz.
woensdag 4 juni: Dhr. Hogen brengt je onder hypnose. In een tweede deel, nadat iedereen terug uitgeslapen is, vertalen we artikeltjes uit *El Popola Ĉinio* o.l.v. dhr. Bienen.

AALST
La Pioniro
De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum „De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

dinsdag 29 april: Discussie-avond onder leiding van Hugo Dossche.
zaterdag 24mei: We nemen deel aan de wandelzoektocht door Gent georganisseerd door de Gentse Esperantoclub *„La Progreso".*
Einde juni: Culinaire avond, datum en plaats nog nader te bepalen.

ANTWERPEN
La Verda Stelo
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 2 mei: Dhr. Claude Martins vertelt over Thailand en illustreert zijn verhaal met dia's.
vrijdag 9 mei: Dhr. Geert Dehoux spreekt over „De geschiedenis van het strijkijzer". De voordracht wordt geïllustreerd met dia's uit privé en andere verzamelingen. Tegelijk is er een tentoonstelling van zeldzame strijkijzers met de verloting van een oud strijkijzer. De opbrengst van de verloting is voor La Verda Stelo.
vrijdag 16 mei: Mevr. Marjorie Boulton (GB), de zeer bekende schrijfster (zie MONATO, maart 1997) is in ons land. Zij houdt een voordracht over „Katten en Magie".
vrijdag 23 mei: „Analyse van het fenomeen Esperanto", door prof. Wim Desmet.
vrijdag 30 mei: Deze avond verwelkomen wij de deelnemers van het cultureel weekend. Reeds 5 opeenvolgende jaren organiseert de Vlaamse Esperantobond (FEL) een succesvol cultureel weekend in Antwerpen, met stadswandelingen en bezoeken aan musea en de haven. Deelnemers komen vanuit gans Europa. Dit jaar staat het weekend in het teken van de Communicatie.
vrijdag 6 juni: Dhr. Mark Vanden Bempt toont en bespreekt cartoons die handelen over de lotgevallen van mensen die het slachtoffer zijn geworden van hun vertrouwen in het hedendaagse mode-instrument: de computer.
vrijdag 13 juni: Prof. Wim Desmet is 40jaar lid van de Esperantobeweging. Hij vertelt over zijn lotgevallen en ervaringen in deze tijd.
vrijdag 20juni: Dhr. Johan Van Eenoo spreekt over traditionele dansen.
vrijdag 27 juni: Mevr. Iwona Kocięba organiseert samen met haar leerlingen van de stadsschool in de Quellinstraat een gemeenschappelijke kookavond. De maaltijd zelf begint om 19.30 u. Inschrijving tot 20 juni (tel. (03) 234 34 00).
vrijdag 4 juli: Een zanggroep uit Gorzow (Polen) maakt een rondreis door België. Zij bezoeken Antwerpen en 's avonds brengen zij in het klubhuis liederen uit hun repertorium. Wij zoeken nog mensen die hen tijdens de dag willen begeleiden bij hun bezoek aan Antwerpen. Alle hulp is daarvoor zeer welkom.

BRUGGE
Paco kaj Justeco
Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden in voorkomend geval afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

donderdag 15 mei: Buitengewone vergadering op de derde donderdag. Historisch kwartiertje door F. Roose, daarna nieuws uit Brazilië en filosofische bedenkingen.
donderdag 12 juni: Historisch halfuurtje door F. Roose, voorbereidingen voor de cursus 1997-98 en een verslag „Life" uit Brazilië door Olivia Van Eeghem.

GENT
La Progreso
Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in ons lokaal *„La Progreso",* Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de woensdag van 19.00 tot 20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

woensdag 14 mei: Laatste conversatie-avond van dit werkjaar.
zaterdag 24 mei: Wandelzoektocht door het historische hart van Gent. Vertrek vanaf 14.00 uur vanuit het PCC, Keizer Karelstraat 187 (bij Sint_Anna). Uitgebreide broodmaaltijd om 18.00 uur, aan 275,– fr. (indien ingeschreven vóór 10 mei).
vrijdag 27 juni: Eddy Raats spreekt over Cuba en het 2de KEA-congres.

HASSELT
Esperanto Hasselt
We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus „Spreken in Esperanto". Inlichtingen over het programma kunnen worden verkregen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

dinsdag 6 mei: Video: „Het Esperantocongres in Praag" door Jef Geraerts.
dinsdag 20 mei: Dialogen in Esperanto door Jan Bovendeerd.
dinsdag 3 juni: Woordenspel (Vortlu-

do) in het Esperanto door Josy Hermans.
dinsdag 17 juni: Dialogen in het Esperanto door Jan Bovendeerd.

KALMTHOUT
La Erikejo
De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 15 mei: Denise Parente spreekt over Pakistan;na afloop van de spreekbeurt: Veiling van boeken om de clubkas te spijzen.
donderdag 19 juni: Wandeling in een privaat bos in Kapellen. Bijeenkomst om 19.50 aan het station van Kapellen of om 20.00 u aan de boswachterswoning, Heidestraat Noord 57, Kapellen. Na afloop van de wandeling: gezellig samenzijn.

KAPELLE
Esperanto-Grupo „Meza Zelando"
Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 64 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 10 april: was onze laatste vergadering van dit werkjaar. We plannen nog een uitstap, maar dag, uur en plaats zijn nog niet vastgesteld. Wel willen we ook nu al oproepen om deel te nemen aan het komende Faulhaber-weekeinde van 3tot 5 oktober 1997 in „Vakantie-oord Mennorode" te Elspeet. Het thema is dit jaar „Tsaar Peter de Grote".

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.knooppunt.be/~fel.

Dies en Sally Krombeen zijn verhuisd. Hun nieuwe adres: Vijverstraat 3, 4421 AW Kapelle. Hun telnr. blijft ongewijzigd: 0113 34 15 63.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT
Koninklijke Esperantogroep La Konkordo
De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Bij hem kan tevens informatie over het programma van de club worden gevraagd.
Clubavonden en cursussen vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Groeningeheem, Passionistenlaan 1A, 8500 Kortrijk.
Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 of Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

maandag 12 mei: We ontvangen als gastspreker Marjorie Boulton uit Groot-Brittannië. Het onderwerp van haar lezing is nog niet bekend.
zondag 22 juni: Om 15.00 u ontvangen we in het CC Oude Dekenij onze vrienden van Lille-Esperanto. We houden een kwis met algemene kennisvragen en vragen over het Esperanto, gevolgd door een natje en een droogje. Wie van dat natje-droogje wil meegenieten geeft een seintje aan Piet Glorieux (tel.: 051 56 90 30) of Jean-Pierre Allewaert (tel. 056 20 07 96) vóór zaterdag 21 juni.

LEUVEN
Esperanto 2000
Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen). „Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag en op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 7 mei: Laborvespero 2000.
woensdag 14 mei: Vespero 2000: Programma volgt. De standaard ingrediënten zullen erbij zijn: de bar van Roger, de bibliotheek, de boekendienst, de gezelligheid, de lage drempel.
woensdag 21 mei: Laborvespero 2000.
woensdag 4 juni: Laborvespero 2000.
woensdag 11 juni: Laborvespero 2000.
zaterdag 5 juli: Noteer alvast de komst van een Pools koor naar Leuven in je agenda. Meer informatie volgt.

OOSTENDE
La Konko
De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. (059) 80 85 17.

woensdag 7 mei: Conversatie-avond.
woensdag 21 mei: conversatie-avond.
woensdag 4 juni: conversatie-avond.
vrijdag 6 juni: Open-deur met uitreiking van de attesten aan leerlingen van het 1ste jaar en van het jaar gevorderden. We bespreken en plannen ook dag en uur van de cursussen voor het volgende werkjaar.
woensdag 18 juni: Conversatie-avond.
zaterdag 28 juni: We ontvangen een Poolse groep uit Gorzow.

Op 27 en 28 september 1997 viert *La Konko* haar 10-jarig bestaan. Ook al had van 19 tot 21 mei 1934 in Oostende het 5de Vlaams Esperantocongres plaats, toch is de huidige club pas in 1987 gesticht. Wanneer we dit vieren, zal tijdig worden meegedeeld in Horizontaal.

In mei neemt een afvaardiging van onze club deel aan het Europees Esperantocongres (EEK) in Stuttgart, in voorbereiding van het EEK in Oostende in 1999.

vrijdga 5 sept.: Start van het nieuwe werkjaar dat gebeurt met een Opendeurdag waarop de toekomstplannen worden gepresenteerd en de nieuwe cursussen worden ingeleid.

ROTTERDAM
Esperanto-societo Merkurio
Samenkomsten op de 1ste en 3de woensdag van de maand, uitgezonderd juli-augustus, in Centra Oficejo de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Aanvang 19.45 uur. Gasten zijn steeds welkom. Inlichtingen bij Piet Schuil, tel.: (010) 416 14 49.

woensdag 5 maart: Om onze taalkennis te verbeteren, verdiepen we ons in de grammatica.
woensdag 19 maart: Samen lezen we enkele teksten die we zelf uitkozen en bespreken ze.
woensdag 2 april: Taaloefeningen om beter te spreken.
woensdag 16 april: Het gesproken dagblad... Samen lezen we enkele teksten die we zelf uitkozen en bespreken ze.

TIENEN
La Hirundo
Clubprogramma elke laatste maandag van de maand van 19.30 tot 21.30 u. in de lokalen van de 214de FOS, „De Klimop", Donystraat 8 te Tienen. Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Bert Boon, Merelhof 8, 3000 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46. Gasten zijn steeds welkom.

TURNHOUT
Kampina Esperanto-Asocio
Inlichtingen: Kampina Esperanto-Asocio, Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.: (014) 45 13 29 of (voor de cursus in de De Warande) tel.: (014) 41 94 94.

woensdag 21 mei: Cursus: conversatie en opfrissen van enkele grammatica-puntjes.
woensdag 4 juni: Laatste les voor het werkjaar 1996/97.

FLEJA
Flandra Esperanta Junulara Asocio
Leden van FLEJA komen geregeld samen op onderling afgesproken momenten en plaatsen. Inlichtingen: Ilja De Coster, tel.: (09) 227 86 64.

Mijn vereniging wordt krekelspaarder.

Onderstaande gegevens geven de juiste benaming, adres en nummer van de ES-Rekening van de vereniging.

Adres ____________________

Postnummer en gemeente ____________________

Mijn naam, adres (en functie in de vereniging) ____________________

Vak voor de ASLK: Ondergetekende bevestigt dat bovenstaande informatie over de volmachtgever en zijn handtekening conform zijn met de aanduidingen op zijn/haar identiteitskaart.

80 / 30

(Handtekening + stempel ASLK)

Contactadressen van groepen

AALST *La Pioniro,* H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
AMERSFOORT W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, NL-3768 GM Soest, tel.: (035) 601 54 73.
ANTWERPEN *La Verda Stelo,* p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00. — *Progressief Esperanto Forum,* Jacques Schram, Hof ter Bekestraat 49, 2018 Antwerpen. Tel.: (03) 237 86 02.
BERINGEN T. Geerdens, Schomstraat 53, B-3582 Beringen, tel.: (011) 43 30 78.
BEVERWIJK *Stelrondo* N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL E. Van Damme, Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal, tel.: (02) 569 17 83.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, NL-9726 JM Groningen. — *NUFARO* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 2000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG Albert Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. — Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor).
MIDDELBURG zie KAPELLE
NIJMEGEN *Esperantoclub Zamenhof* G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, NL-6525 PV Nijmegen, tel.: (024) 355 15 05. — *NEJ-sekcio* Jacob Canisstraat 2, NL-6521 HL Nijmegen, tel.: (080) 22 26 95.
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: (059) 80 85 17.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg,* M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29; — D. Ederveen: tel.: (070) 386 66 53.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando* Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Correspondentie-vrienden

Een activiteit waaraan heel wat esperantosprekers energie besteden, is zonder enige twijfel corresponderen met vrienden. In de meeste tijdschriften vind je dan ook vaak een rubriek: correspondentievragen. In *Horizontaal* komt deze rubriek echter zelden voor. De redactie meent dat lezers beter zuiver Esperanto-tijdschriften daarvoor raadplegen of zich richten tot de gespecialiseerde diensten. Toch willen we af en toe wel eens een uitzondering maken. Toevallig kregen we in de afgelopen maand twee zulke vragen binnen:

Anatolo Guk (Poŝtamt p.K. 43, 3470Taganrog, Rostovskaja obl., Rusio) schrijft:

> *Mi lernis Esperanton, sed mi ne sufiĉe uzas ĝin. Mi serĉas amikojn kaj samideanojn. Krom tio, mi invitas volontulojn subteni min je mia ideo organizi en Rusio „Korespondan Kurson de Esperanto" kaj disvastigi sciojn pri Esperanto en Rusio. Bv. reehi laŭ la supa adreso.*

Via Nederland kregen we een vraag uit het momenteel erg in de actualiteit aanwezige Albanië:

> *Ni estas kvin fraŭlinoj dekokjaraj. Ni baldaŭ finos la mezlernejon por fariĝi teknologoj por nutraĵa industrio. Ni studas Esperanton sed ankaŭ la italan, anglan kaj francan.*
> *Ni deziras havi plumamikojn per Esperanto. Ĉu vi povas helpi?*
> *Ni estas: Ira, Elona, Gentiana, Anila, Bardha.*
> *Skribu al Ira Brarl, Rr. Siri Kodra n-ro 86/2, Tirana, Albanio.*

mi ♥ esperanton

Lezers die zelf een bredere kring van pennevrienden willen uitbouwen, of die positief willen reageren op correspondentievragen van anderen, kunnen zich eigenlijk het best richten tot: KSM: Koresponda Servo Mondskala, S-ro François Xavier Gilbert, B.P. 6, FR-55000 Longeville-en-Barrois, Francio. Iedereen kan gratis zijn naam opgeven. Iedereen die onmiddellijk adressen van eventuele pennevrienden wenst te ontvangen, moet twee internationale antwoordcoupons opsturen. Wie lid wil worden en informatie wil ontvangen, moet één internationale antwoordcoupon sturen.